

ETTEVÕTJATE ÕIGUS ESITADA KAHJUNÕUDEID

Pelgalt kliimaseaduse kehtestamisest ei teki ettevõtjatele tõenäoliselt kahju, mille hüvitamist nad saaksid nõuda. Ettevõtjatel võib tekkida õigus nõuda kahju hüvitamist juba väljastatud keskkonnanõude muutmise või kehtetuks tunnistamise tõttu.

KLIIMASEADUSE KEHTESTAMISEST TEKKIVA KAHJU HÜVITAMIST SAAB TEOREETILISELT NÕUDA RIIGIVASTUTUSE SEADUSE ALUSEL, ENT NÕUDEÕIGUSE TEKKIMINE ON VÄHETÕENÄOLINE

Riigivastutuse seadus annab isikule õiguse nõuda riigilt kahju hüvitamist, mis tekkis seaduse või määruse andmise või andmata jätmisega (RVastS § 14 lg 1). Näiteks on AS Tallinna Vesi nõudnud kahju, mis tekkis määrusega vee puhtusele kehtestatud eriti rangete nõuete tõttu, või inimesed nõudnud kahju, mis tekkis kooseluseaduse rakendusaktide andmata jätmisega, mistõttu ei saanud registreeritud elukaaslane Eestisse elama asuda.

Selleks, et isik saaks nõuda hüvitist kahju eest, mis tekkis kliimaseaduse kehtestamisega, on vajalik mitme tingimuse esinemine:

- Hüvitise saamiseks peab kahju olema tekkinud vahetult seaduse tõttu ehk ilma, et seaduse ja kahju saanud isiku vahel oleks olnud näiteks (kaalutlusruumi evinud) ametnikku (Riigikohus asjas 3-16-1903). Kliimaseaduse puhul on väga ebatõenäoline, et see kahjustab vahetult ühtegi ettevõtet, sest selles seaduses ei sätestata käskte ega keelde otse ettevõtetele. Plaanis on seada üldised eesmärgid riigile ja sektoritele, mille mõju ettevõtetele kujuneb arengukavade, loamenetluste jmt vahendusel.
- Hüvitise saamiseks tuleb tõendada, et avalik võim rikkus kliimaseaduse kehtestamisega oluliselt mõnd enda kohustust, nt mõnd põhiõigust. Lisaks peab kaebaja tõendama, et norm, mida kliimaseaduse kehtestamisega rikuti, on selge, täpne ja tingimusteta ega jäta riigile kuigivõrd kaalutlusruumi. Ettevõtlusvabaduse (PS § 32) kohta on Riigikohus kord öelnud: "Risk, et ettevõtja äriplaan ei õnnestu ning kinnistutelt loodetud ettevõtlustulu jääb osaliselt või tervikuna saamata looduskaitsepiirangute tõttu, ei ole põhjust pidada alati ega ka praegusel juhul erakordseks. See risk ei pea ettevõtluses jääma tingimata riigi kanda" (Riigikohus Paekalda asjas).
- Kui seadusega pandavad piirangud jaotuvad ühiskonnas enam-vähem võrdselt, peab kaebaja tõendama hüvitise saamiseks, et tema kuulub eriliselt kannatanud isikute rühma. Selle eesmärk on ära hoida massilist hüvitise nõuete esitamist. (Riigikohus Akos Apteegi asjas) Kuna kliimaseadusega piiratakse tegevust kõigis majandusharudes, on ühelgi ettevõttel keeruline tõendada, et neile langeb teistest oluliselt suurem koorem. Põhimõtteliselt pole see aga välistatud.

Kokkuvõttes on ebatõenäoline, et ükski ettevõtte saab nõuda riigilt kliimaseadusega tekkinud kahju hüvitamist RVastS § 14 lg 1 alusel.

ETTEVÕTJATEL VÕIB TEKKIDA ÕIGUS NÕUDA KAHJU HÜVITAMIST JUHUL, KUI KLIIMASEADUSEGA SEATAVATE RANGEMATE KLIIMAEESMÄRKIDE TÕTTU MUUDETAKSE VÕI TUNNISTATAKSE KEHTETUKS TALLE JUBA VÄLJASTATUD KESKKONNALUBA

Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (KeÜS) lubab õigusnormide muutumisel muuta või kehtetuks tunnistada juba välja antud lube. Seda aga tingimusel, et loa muutmist "õigustab keskkonna ulatuslikuma kaitse vajadus või muu huvi, mis kaalub üles isiku usalduse, et keskkonnaluba jääb kehtima" (KeÜS § 59 lg 1 p 3). Kliimaseaduse jõustudes võib selline vajadus tekkida.

Selles olukorras võib loa omajale tekkida kahju, kuna ta usaldas haldusakti kehtima jäämist. Kui niisuguse usalduse tõttu on tekkinud isikule varaline kahju, peab riik selle hüvitama (HMS § 67 lg 3).

Riigikohus on [Viru Poja asjas](#) selgitanud usalduskahju hüvitamise põhimõtteid:

1. Riik ei pea hüvitama kogu varalist kahju, mis isikule tekib loa kehtetuks tunnistamise tõttu, vaid üksnes usalduskahju.
2. Hüvitada tuleb ainult selline kahju, mis on põhjuslikus seoses "tegudega, mida isik tegi, lootes põhjendatult haldusakti kehtimajäämisele".
3. Loa kehtetuks tunnistamisel on lubatav isiku varalise olukorra halvenemine nii kaugele, et isik satub olukorda, kus ta oleks olnud siis, kui luba poleks üldse antudki.
4. "Ennekõike tuleb HMS § 67 lg 3 alusel isikule hüvitada kulutused, mis ta tegi haldusakti usaldades ja haldusaktist tuleneva õiguse realiseerimiseks ning mis haldusakti kehtetuks tunnistamise tõttu on kaotanud oma väärtuse investeeringuna, sest neid ei ole võimalik tasa teenida."
5. Neid kulutusi, mida isik tegi pärast seda, kui ta sai teada riigi kavatsusest talle antud luba kehtetuks tunnistada või muuta, eesmärgiga tagada loa muutmata või kehtima jäämine, ei pea riik HMS § 67 lg 3 järgi hüvitama.

Kui isikule on antud tähtajaline luba, on tema õiguspärane ootus rohkem kaitstud võrreldes tähtajatu loaga. Mida lühem on loa tähtaeg, seda kaalukamad peavad olema põhjused, miks luba isiku kahjuks muudetakse. ([Riigikohus vee erikasutusõiguse asjas](#))

See, et loa omanikul "tekib riigi vastu usalduskahju hüvitamise nõue, ei või iseenesest takistada kaalukate avalike huvide kaitseks vajalike lahenduste otsimist ja elluviimist" ([Riigikohus Eurowindi asjas](#)).